

УДК: 070:164.02:001.4

ТРИХОТОМІЯ “СИМВОЛ” – “АРХЕТИП” – “АРХЕТИПНИЙ СИМВОЛ”: ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ТА КОРЕЛЯЦІЯ ПОНЯТЬ

Микитів Г. В., старший викладач

*Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна*

gmykytiv@ukr.net

Поняття “символ”, “архетип” та “архетипний символ” на сьогодні недостатньо досліджені в науковій літературі в їх взаємозв’язку. У статті конкретизовано дефініції цих термінів, запропоновані представниками різних наук, окреслено взаємозв’язок символу з архетипом, розкрито співвідношення, у якому перебуває трихотомія “символ”, “архетип” та “архетипний символ”.

Символ розглянуто як категорію пізнання, мислення, мови й художньої творчості, що має глибокі корені і сягає ще античної філософії та риторики. Поняття “архетип” витлумачується крізь призму колективного несвідомого. Архетипна символіка загалом є простою та відзначається архаїчним характером, що відображає індивідуально-неповторний досвід суб’єкта.

Ключові слова: символ, архетип, архетипний символ, образ, трихотомія.

ТРИХОТОМІЯ “СИМВОЛ” – “АРХЕТИП” – “АРХЕТИПИЧЕСКИЙ СИМВОЛ”: ДИФФЕРЕНЦИАЦИЯ И КОРЕЛЯЦИЯ ПОНЯТИЙ

Мыкытив Г. В., старший преподаватель

*Запорожский национальный университет
ул. Жуковського, 66, г. Запорожье, Украина*

Понятия “символ”, “архетип” и “архетипический символ” сегодня недостаточно исследованы в их взаимосвязи. В статье конкретизированы дефиниции этих терминов, предложенные представителями различных наук, выявлена взаимосвязь символа с архетипом, раскрыто соотношение, в котором находится трихотомия “символ”, “архетип” и “архетипический символ”.

Символ рассмотрено как категорию познания, мышления, речи и художественного творчества, которая имеет глубокие корни и берет свое начало еще в античной философии и риторике. Понятие “архетип” истолковывается сквозь призму коллективного бессознательного. Архетипная символика простая и наделена архаичным смыслом, отражает индивідуально-неповторимый опыт субъекта.

Ключевые слова: символ, архетип, архетипический символ, образ, трихотомия.

TRICHOTOMY "SYMBOL" – "ARCHETYPE" – "ARCHETYPICAL SYMBOL": DIFFERENTIATION AND CORRELATION OF CONCEPTS

Mykytiv H.V., senior lecturer

*Zaporizhzhia National University
street Zhukovsky, 66, Zaporozhye, Ukraine*

The article is dedicated to the problem of determination of the concepts "symbol", "archetype" and "archetypalsymbol" in scientific literature. The study also reviews the question of archetypal ideas about the world and suggests the difference between archetype in the philosophical conception and archetype as literary term and archetypal symbol.

Scientific theoretical discourse studies the categories of symbol and archetype, however there are not enough clarified correlations between them. This fact has defined the subject of the research.

The article elaborates definitions of the concepts "symbol", "archetype", "archetypal symbol" suggested by different sciences. The research reveals correlation of trichotomy "symbol", "archetype" and "archetypal symbol".

A symbol is considered as a category of cognition, thinking, language and artistic work that has deep roots goes back to ancient philosophy and rhetoric.

In widespread interpretation a symbol is conditional denotation of some concepts and phenomena. It has specific integrity that deeply expresses certain sociocultural meaning. Also symbol is vivid presentation of idea, that on the one hand has internal definiteness and on the other hand - potential endlessness of semantic perspectives that are never limited by any fixed interpretation.

An archetype stands in the form of subconscious symbols. It is basic subconscious mean of transferring of the most valuable human experience from one generation to another. Such experience is ingrained in a language and myth as a component of collective memory and it accumulates wisdom of humanity.

An archetype gives an opportunity to explain a symbol. If all people interpret words-symbols in the same way and such words denote the universal phenomena of nature we call them archetypical.

Archetypical symbology on the whole is simple and marked with archaic character that represents individually unique experience of a person. Long existence and reproducibility of archetypical and traditional symbols is explained by an associative complex that accompanies these symbols. Also on the certain national basis an archetypical symbol can be modified.

Keywords: symbol, archetype, archetypical symbol, image, trichotomy.

Реальний світ постає перед індивідом таким, яким його усвідомлює етнос. Він відтворюється в мовній картині світу, зокрема, у словах, вербальних образах, якими етнос позначає його реалії. Будь-яка реалія сприймається першочергово як щось матеріальне, а вже потім у процесі сприйняття, осмислення та мовотворення одухотворюється, тобто відбувається процес суб'єктивної об'єктивної знання про предмет.

Результатом взаємодії фізичного та духовного у свідомості людини постає образне мислення, яке відіграє важливу роль у процесах символізації та архетипізації предметного світу.

Символи формуються упродовж тривалого часу, їм властиві глибинні витоки, вкорінені в язичницьких поглядах на природу. Вони супроводжують людину з найдавніших часів. З їх допомогою вона намагається донести свої ідеї, зробити їх доступними для розуміння.

Вчення про символ як категорію пізнання, мислення, мови й художньої творчості має глибокі корені і сягає ще античної філософії та риторики. Давні мудреці вважали, що думка зароджується й передається в образах і символах. Основні аспекти уявлень про символи, знаки, архетипи, архетипні символи та смисли, закладені в них, викладені в працях М. Дмитренка, І. Євтушенко, О. Лосева, О. Потебні, Н. Слухай, В. Топорова, К. Юнга та інших. Окремі фрагменти вивчення символізації реалій навколишнього світу як рушійного чинника становлення етнічної культури, а також символіки національно маркованих мовних одиниць з огляду на їх етнокультурні смисли, представлено в працях А. Белого, В. Буряка, В. Кононенка, М. Костомарова, М. Маковського, А. Мойсеєнка, Н. Мотрич, Н. Слухай та ін.

Багато термінів, пов'язаних з образною реалізацією слова в тексті, відзначаються і в лінгвістиці, і в літературознавстві надзвичайно широким, однак недостатньо визначеним змістом. До таких дефініцій належить трихотомія “символ” – “архетип” – “архетипний символ”.

Це пов'язане передусім із багатозначністю самих термінів. Зокрема, архетипний символ, як одне з центральних понять у філософії та естетиці, набув широкого дослідження в лінгвістиці, літературознавстві й віднедавна в соціальних комунікаціях.

Метою статті є систематизація наявних у теоретичному дискурсі різновекторних думок щодо розуміння понять “символ”, “архетип”, “архетипний символ” та їх деталізація.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати **завдання**: 1) окреслити основні теоретичні положення щодо дефініцій “символ”, “архетип”, “архетипний символ”; 2) диференціювати визначення цих понять представниками різних наук; 3) виявити, у якому співвідношенні перебувають поняття “архетип” та “архетипний символ”.

Дослідники зосереджувалися на різних аспектах дослідження символу. М. Костомаров розглядав символ як поняття художнього мислення, зокрема поетичного, акцентував увагу на національно-культурній та релігійній основі символів, вважаючи, що саме в символіці виявляється сутність національного духу, національна специфіка мови, народнопоетичної творчості, літератури [10, с.41].

О. Потебню цікавило виникнення символів. Їх зародження він вбачав у первинній образності слів, яка в процесі лексичного зростання мови часом затемнювалася, ознаки в кожному новому слові діставали якісь особливі відтінки. О. Потебня вважав, що “потреба відновлювати забуті власні значення була однією з причин утворення символів. Близькість основних ознак, яка помітна в постійних тотожностівних виразах, була й між назвами символу й позначуваного предмета” [16, с. 206].

Велику увагу природі символу та його ролі в мистецтві приділяв О. Лосєв. Він вважав, що символ є відображенням речей, явищ, подій, але “не пасивним, не мертвим, а таким, що несе в собі силу і міць самої дійсності, тому що одного разу одержане відображення переробляється у свідомості, аналізується в думці, очищається від усього випадкового й несуттєвого та доходить до відображення не просто чуттєвої поверхні речей, а їх внутрішньої закономірності” [11, с. 65]. О. Лосєв провів структурно-семантичний аналіз символу, виявляючи його відмінність від суміжних семіотичних, естетичних і наукових категорій. Він вважає, що в символі виокремлюються як раціональні, так і “позараціональні” аспекти, які необхідно враховувати при побудові теорії символу. Аналізуючи “конструкцію свідомості”, учений наголошує на тому, що символ, виступаючи самою дійсністю і дозволяючи зрозуміти її, наділений великою пізнавальною силою. При цьому дослідник зазначає, що символ завжди виступає символом реальності, яка в ньому закладена, він є тотожною відмінністю між позначуваним і означенням, являє собою модель, яка породжує подібні одиниці.

Саме завдяки тому, що символ має “силу і міць самої дійсності”, виражає внутрішню закономірність, сутність явища, він є таким, що постійно живе у свідомості народу, нації. Найвиразніший представник символізму А. Бєлий вважав, що зміст символу невичерпний. Будучи в основі своїй реальним, символ є художнім образом, спрямованим на пізнання невираженого і, можливо, на непізнаване, надчуттєве: “Символ є межею усіх пізнавальних, творчих та етичних норм” [2, с. 63].

Проблему вираження змісту несвідомого завдяки символам досліджувала І. Євтушенко, яка стверджувала, що “Реальне значення символів недоступне свідомості і стає відомим через сновидіння чи малюнок, які піддаються інтерпретації. Символи, з одного боку, прагнуть бути зрозумілими, а з іншого – слугують для маскуванню неусвідомлюваного змісту. Однією з важливих рис символів є полізначність, тобто в процесі інтерпретації символ виражає кілька змістів, які не виключають один одного” [7, с. 12].

Символ як основний знаковий атрибут культури розглядають М. Дмитренко, Л. Іваннікова та Г. Лозко. Вони стверджують, що “на думку філософів, символічне відношення людини до світу є набагато ширшим, аніж поле вербальної комунікації, бо мова дає людині розчленований образ світу, а символ формує його цілісне бачення в єдності чуттєвих та раціональних сторін” [19, с. 15].

На об’єктивованій природі символу наголошував і М. Маковський: “Символ не проста умовність, він має величезне значення та глибокий смисл і, відповідно, не суб’єктивний, а об’єктивний, загальнозначущий. Шлях до пізнання світу лежить через пізнання символів, їхнього утаємниченого значення” [12, с. 31].

Лінгвофілософська природа символу хвилювала В. Гумбольдта. Він вважав, ніби все, що людина бачить навколо, вона сприймає тільки органами чуття, а “справжня сутність речей ніде не відкривається їй безпосередньо; саме те, що сильніше за все запалює її любов, огорнуте непроникним покривалом; упродовж усього життя її діяльність зводиться до прагнення проникнути крізь цей покрив, її насолода – до передчуття істини в загадковому символі, до надії на можливість безпосереднього споглядання в інших стадіях його існування” [5, с. 68].

Отже, символ – це специфічна однороздільна цілісність, яка концентровано виражає певний соціокультурний смисл. Також – це образне уявлення ідеї, з одного боку, яке має внутрішню визначеність, а з іншого – потенційну безкінечність смислових перспектив, які ніколи не вичерпуються тією чи тією зафіксованою інтерпретацією.

Сутність символу полягає в єдності протилежностей, змінності й постійності, форми і змісту, тотожного і різного, одиничного й загального, руху і спокою, конкретного й абстрактного, кінцевого та безкінечного (М. Рубцов).

Символічно означене слово, що стає таким на основі колективного досвіду поколінь, культурно-історичного, суспільного розвитку, здатне виконувати конститутивну, знакову функцію в комунікативному, мовно-образному світі, репрезентуючи не лише чільні загальнолюдські поняття, а й виразно характеристичні ознаки окремих націй, етносів [14, с. 15].

Саме символи поглиблюють змалювання емоційного стану людини, її безпосереднього зв'язку з довкіллям. Вони підкреслюють, що людина є частиною природи, і в її житті відбуваються такі ж зміни, як і в природі. Представники аналітичної психології розглядають символ не як атрибут свідомої діяльності, а як можливість опосередкованого вияву підсвідомого змісту не лише в індивідуальній психіці, а й в етнічній культурі. К. Юнг походження символів виводив від колективного несвідомого, порівнюючи символ із міфом. Він запропонував надзвичайно широку концепцію виникнення і розвитку символів. У ній багато уваги приділяється ролі несвідомого (підсвідомого) індивідуального й колективного, що впливає на появу та формування символів.

На думку К. Юнга, саме вираження **архетипу** є основною роллю, місією символу.

Архетип як первинна схема образів, у яких узагальнено досвід людства, є одним зі змістів колективного несвідомого. Досить активно архетипи колективного несвідомого виявляють себе у фольклорних образах-символах. Саме архетипи є своєрідним джерелом для появи пісенної символіки, яка впливає на нашу свідомість, бо “дія архетипу, незалежно від того, чи має вона форму безпосереднього досвіду, а чи відображається через слово, сильна тому, що в ньому говорить голос, потужніший від нашого власного” [24, с. 337]. Архетипи, за К. Юнгом, є вродженими, а здатність до їх символічного вираження формується з дитинства під впливом контактів із світом і пов'язана зі сприйняттям міфів та казок.

Термін “архетип” (“первинний стародавній текст”, “первинна модель”, “оригінал, прообраз” – лат.) став центральною ланкою юнгіанського психоаналізу. У різний час К. Юнг визначав “архетип” по-різному: як образ, несвідомі форми, схеми, що мають міфологічний зміст як інстинкт [22].

К. Юнг остаточно утвердив цей термін, розглядаючи його як основний позасвідомий засіб передавання найціннішого людського досвіду від покоління до покоління у формі підсвідомих символів, як закорінений у мові та міфі складник колективної пам'яті, у якому акумульована мудрість людства. Прадавні архетипи колективної підсвідомості людства знову й знову постають у міфах, релігіях, снах і фантазіях, проникаючи у всі види мистецтва, у літературу і в народну творчість. Повторюючись тисячі разів, вони формують певні сталі моделі, здатні відроджуватись і виявляти себе в різні епохи в різних образах. Тому “архетип як ідеальна формотворчість виявляється у матеріалі свідомого досвіду через архетипний образ. Саме тоді спадщина предків, яка зберігається в кожній індивідуальній душі формально і несвідомо, має змогу “прозріти” через життєву конкретику. Будь-яка людина наділена інстинктами і запасом архетипних образів, які їх відображають. Отже, у кожній людині функціонує колективне неусвідомлене, утворене зі сфери інстинктів і їх відповідників – архетипів” [8, с. 134].

Архетипи формуються внаслідок діяльності соціуму в певних культурно-історичних умовах і відбиваються на способі, меті та напрямку діяльності представника соціуму, формуванні нових цінностей, уявлень, стереотипів [13, с. 25]. Однак це історично сформований образ, який за короткий час не може змістити межі уявлень про предмет чи явище. Соціум формує ці уявлення віками, які можуть бути “кристалізовані” у народній символіці. Архетипи ближчі за своєю природою до констант мови, це “інформація на всіх рівнях свідомої обробки, яка не змінює своє інформаційне ядро (першооснову)” [3, с. 98].

Лінгвісти тлумачать архетип як проформу, прототип, первинну форму пізніших утворень [1, с. 56]; як “інваріантну структуру, що пронизує всю історію розвитку

об'єктивного світу і яка має символічний характер” [15, с. 119]; універсальні прообрази, проформи поведінки і мислення, система установок і реакцій, що визначає життя людини, як “сталі схеми колективного позасвідомого” (К. Юнг) [26]; як “ключ до коду міфологічної свідомості” (Е. Кассіер); “схеми людського духу” (П. Флоренський); як зв'язки між уявленнями, враженнями, образами, що переходять із покоління в покоління (М. Холодна) [21, с. 242]; психоповедінкові константи колективного позасвідомого (Е. Нейман); повторюваний образ-символ індивідуального і водночас загального досвіду (Н. Фрай); прототип, проформу, первообраз, прадавню категорію-філософему (Н. Слухай) [17, с. 110].

Цікавим є твердження вчених щодо визначення понять та видів архетипів. Автори енциклопедії культурознавства наводять такі різновиди архетипів – загальнолюдські архетипи, етнічні, культурні архетипи та архетипи етнічної й національної свідомості, при цьому визначаючи власне архетипи як “сукупність етнічно-культурних символів”, етнічні архетипи – “сукупність духовно-культурних символів та образів буття”, так би мовити етнічна “душа в собі”, культурні різняться тим, що формуються з урахуванням культурної традиції етносу [6, с. 43].

У лінгвістичній науці панує погляд на національні архетипи, які на шляхах взаємних асоціацій зберігають своєрідність “етнічного субстрата”. Архетип визначає характер і особливості розвитку протягом цілого періоду становлення української нації [9, с. 119].

Н. Слухай розрізняє предметні архетипи, похідні від універсального символу, й архетипи-мотиви, що відповідають позиції як процесу в структурі ситуації. Специфікою предметних архетипів є те, що “етнічна своєрідність окремих сфер міфопоетичної мови обумовлюється певними світоглядними константами етносу, що функціонують як категорійні архетипи у світі міфопоетичного універсуму” [17, с. 104]. За словами вченої, категорійний архетип (поняття, яке не так давно було введене в науковий обіг) – “це семантико-функціональний інваріант системи взаємопов'язаних предметних архетипів” [17, с. 104].

Як стверджує К. Юнг, у чистому вигляді архетип не існує у свідомому реальному світі, він приєднується до будь-яких уявлень досвіду і піддається свідомій обробці, внаслідок чого утворюються архетипні образи. Вчений вказує, що “архетипні образи завжди супроводжують людину, є джерелами міфології, релігії, мистецтва. У цих культурних утвореннях відбувається поступове шліфування сплутаних та химерних образів, вони перетворюються в символи, більш прекрасні за формою та всезагальні за змістом” [23, с. 57].

Архетип – це душевний орган, який є у кожної людини, він постійно змінює свій вигляд, окремий архетип тісно пов'язаний з іншими архетипами, разом вони утворюють ціле.

У “Філософському енциклопедичному словнику” подається таке визначення поняття “архетип”: “...у широкому розумінні наскрізні – символічні структури історії культури, асоціюють певний тематичний матеріал свідомого та підсвідомого функціонування людських цінностей. Символіка архетипу співвіднесена з ідейним чи образним змістом так, що при усіх конкретно-історичних варіаціях цього змісту інваріантним, незмінним залишається сама лематизація через архетипні символи тих чи тих цінностей... Із символічного боку архетип є пресупозицією, тобто схильністю до реалізації певних образів чи ідей, прототипами чи можливостями їх здійснення в культурних процесах... Аналіз архетипу є евристичним засобом дослідження культур і національної свідомості” [20, с. 39].

Філософи та психологи (В. Гумбольдт, З. Фрейд, К. Юнг, А. Бергсон, Е. Кассіер) шукали природу символів у межах взаємодії підсвідомості та свідомості, невидимого й видимого, значення й функції, реальності й умовності. У цьому плані їх більше цікавили **архетипні символи** та їх вплив на розвиток культури, цивілізації. Значна кількість мовних символів має архетипний характер.

Слова-символи, які називають поняття, що однаковою мірою сприймаються усіма людьми, оскільки вони вказують на універсальні явища природи, називаємо архетипними [4, с. 177]. Вони, на думку К. Юнга, “супроводжували людину споконвіку, були зумовлені самим життям, культурою, лягли в основу міфології, релігії, мистецтва, філософії” [25, с. 48].

Символ як носій трансцендентної функції має суперечливу природу: це посередник між ідеєю, втіленою в архетипному образі, та почуттям, яке виникає від переживання цієї ідеї.

Психолог Т. Яценко зазначає, що архетипи – це не лише здатність психіки передавати зміст в образах, а й можливість слідувати за внутрішнім порядком психічного. Зміст несвідомого виражається за допомогою архетипів, які мають символічну природу, її лише потрібно дешифрувати в процесі діалогічної взаємодії з респондентом та інтерпретації її результатів [27, с. 27].

Архетип є одним із вроджених інстинктів, що забезпечує образну передачу змісту за допомогою символів, візуалізація яких задається колективним несвідомим. Архетипна символіка загалом є простою та відзначається архаїчним характером, що відображає індивідуально-неповторний досвід суб'єкта.

Архетипна символіка пов'язана, у своєму візуалізованому і смисловому ракурсах, з колективним несвідомим, що при усій універсалізації несе індивідуалізоване навантаження. Важливо підкреслити, що символ можна інтерпретувати по-різному, проте звуження полізначності здійснюється завдяки виявленню логічних ланцюгів у поведінковому матеріалі, що й “висікають” параметри визначеності символічного змісту образів конкретної особи.

Оскільки архетип відтворюється несвідомо, значить, він не пізнається безпосередньо, раціонально, а відтак відіграє вагомую роль у художньому моделюванні. Символ, як і архетип, виникає й відтворюється несвідомо, але причини виникнення архетипу більш глибинні, бо він пов'язаний із міфом, ритуалом, табу. Архетип – спільний для груп людей (сім'ї, нації) та всього людства. Інтерпретація ж символу залежить від культурного рівня індивіда, який цей символ відтворює. Архетип дає змогу пояснити символи. Він спроектований і в минуле, і в майбутнє, рухаючись у просторі й часі, а символ може втрачати свою актуальність залежно від історичних умов. На певному національному ґрунті архетипний символ модифікується. Тривале існування й відтворюваність архетипних і традиційних символів пояснюється тим, що асоціативний комплекс, який супроводжує ці символи, також модифікується.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ахманова, Ольга. Словарь лингвистических терминов. Москва: Советская энциклопедия, 1969.
2. Белый, Андрей. Символизм как миропонимание. Москва: Республика, 1994.
3. Буряк, Володимир. Архетипно-інтелектуальний феномен національної свідомості ідентифікації і публіцистичне мислення. *Вісник Львівського університету*. Львів: Вид-во Львівського нац. ун-ту, 25 (2004): 97-111.
4. Гнатюк, Ганна. Семантична характеристика архетипних слів-символів у поезії Лесі Українки. *Мова і культура*. Том III. Ч.2. *Лінгвокультурологічна інтерпретація тексту*. Київ: Вид. Дім Дмитра Бураго, 2003.
5. Гумбольдт, Вильгельм. Идеи к опыту, определяющему границы деятельности государства. *Язык и философия культуры*. Москва: Прогресс, 1983.
6. *Енциклопедія етнокультурознавства. Понятійно-термінологічний інструментарій, концептуальні підходи*, уклад. Ю. І. Римаренко, В. Г. Чернець, Ю. С. Шемшученко та ін.: Ч. II. Кн. I. К.: Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2000- 2001.
7. Євтушенко, Ірина. “Роль архетипної символіки у вираженні інтимних почуттів суб'єкта до близьких йому людей (на основі дослідження міфів, казок та психомалюнків)”: Дис. канд. психол. наук, Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України, 2004.

8. Зборовська, Ніла. Психологія і літературознавство. Київ: Академвидав, 2003.
9. Кононенко, Віталій. Концепти українського дискурсу. Київ; Івано-Франківськ: Плай, 2004.
10. Костомаров, Михайло. Слов'янська міфологія. Київ: Либідь, 1994.
11. Лосев, Алексей. Проблема символа и реалистическое искусство. Москва: Искусство, 1976.
12. Маковский, Марк. Удивительный мир слов и значений. Москва: Высшая школа, 1989.
13. Минский, Марвин. Фреймы для представления знаний. М.: Энергия, 1979.
14. Мойсієнко, Анатолій. Мова як світ світів. Поетика текстових структур. Умань: Софія, 2008.
15. Мотрич, Н. “Архетип слова в украинской культуре”. *Язык и культура*. 3(1997): 119-122.
16. Потебня, Олександр. 1985. Про деякі символи в слов'янській народній поезії. *Естетика і поетика слова*. Київ: Мистецтво.
17. Слухай, Наталія. Етноконцепти і міфологія східних слов'ян в аспекті лінгвокультурології. К.: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2005.
18. Топоров, Владимир. Миф. Ритуал. Символ. Образ: Исследования в области мифопоэтического. Москва: Прогресс-Культура, 1995.
19. Українські символи. Уклад. М. Дмитренко, Л. Іванникова, Г. Лозко та ін. За ред. М. К. Дмитренка. Київ: Народознавство, 1994.
20. Філософський енциклопедичний словник. Гол. редколегії В. Шинкарук. – Київ: Абрис, 2002.
21. Холодная, Марина. Психология интеллекта. Парадоксы исследования. Санкт-Петербург: Питер, 2002.
22. Юнг, Карл. Архетип и символ. Пер. с англ. А. В. Мантов. – Санкт-Петербург: Ренесанс, 1991.
23. Юнг, Карл. Божественный ребенок: аналитическая психология и воспитание. Москва: Олимп, 1997.
24. Юнг, Карл. Избранное. Минск : Попурри, 1988.
25. Юнг, Карл. Подход к бессознательному. *Архетип и символ*. Москва: Ренесанс, 1991.
26. Юнг, Карл. “Об архетипах коллективного бессознательного”. *Вопросы философии*. 1(1988): 133–150.
27. Яценко Тамара. Проблема пізнання індивідуальної неповторності архетипної символіки в контексті психодинамічної теорії. *Актуальні проблеми психології*, Т. 1. Київ: Вид. “А.С.К.”, 2010.

REFERENCES

1. Akhmanova, Ol'ga. Slovar' lingvisticheskikh terminov. Moskva: Sovetskaya entsiklopediya, 1969.
2. Belyy, Andrey. Simvolizm kak miroponimaniye. Moskva: Respublika, 1994.
3. Buryak, Volodymyr. Arkhetypno-intelektual'nyy fenomen natsional'noyi svidomosti identyfikatsiyi i publitsystychnye myslennya. *Visnyk L'vivs'koho universytetu*. L'viv: Vyd-vo L'vivs'koho nats. un-tu, 25 (2004): 97-111.
4. Hnatyuk, Hanna. Semantychna kharakterystyka arkhetyvnykh sliv-symvoliv u poeziyi Lesi Ukrayinky. *Mova i kul'tura*. Tom III. CH.2. *Linhvokul'turolohichna interpretatsiya tekstu*. Kyiv: Vyd. Dim Dmytra Buraho, 2003.
5. Gumbol'dt, Vil'gel'm. Idei k opytu, opredelyayushchemu granitsy deyatelnosti gosudarstva. *Yazyk i filosofiya kul'tury*. Moskva: Progress, 1983.
6. *Entsyklopediya etnokul'turoznavstva. Ponyatiyno-terminolohichnyy instrumentariy, kontseptual'ni pidkhody*, uklad. YU.I. Rymarenko, V.H. Chernets', YU.S. Shemshuchenko ta in.: CH.II. Kn.I. K.: Derzhavna akademiya kerivnykh kadriv kul'tury i mystetstv, 2000- 2001.
7. Yevtushenko, Iryna. “Rol' arkhetyvnoyi symvoliky u vyrazhenni intymnykh pochuttiv sub'yekta do blyz'kykh yomu lyudey (na osnovi doslidzhennya mifiv, kazok ta psykhomalyunkiv)”: Dys. kand. psykhol. nauk, Instytut psykholohiyi im. H.S.Kostyuka APN Ukrayiny, 2004.
8. Zborovs'ka, Nila. Psykhoanaliz i literaturoznavstvo. Kyiv: Akademydav, 2003.

9. Kononenko, Vitaliy. Kontsepty ukrayins'koho dyskursu. Kyiv; Ivano-Frankivs'k: Play, 2004.
10. Kostomarov, Mykhaylo. Slov'yans'ka mifolohiya. Kyiv: Lybid', 1994.
11. Losev, Aleksey. Problema simvola i realisticheskoye iskusstvo. Moskva: Iskusstvo, 1976.
12. Makovskiy, Mark. Udivitel'nyy mir slov i znacheniy. Moskva: Vysshaya shkola, 1989.
13. Minskiy, Marvin. Freymi dlya predstavleniya znaniy. M.: Energiya, 1979.
14. Moysiyenko, Anatoliy Mova yak svit svitiv. Poetyka tekstovoykh struktur. Uman': Sofiya, 2008.
15. Motrich, N. "Arkhetip slova v ukrainskoy kul'ture". *Yazyk i kul'tura*. 3(1997):119-122.
16. Potebnya, Oleksandr. 1985. Pro deyaki symvoly v slov'yans'kiy narodniy poeziyi. U *Estetyka i poetyka slova*. Kyiv: Mystetstvo.
17. Slukhay, Nataliya. Etnokontsepty i mifolohiya skhidnykh slov'yan v aspekti linhvokul'turolohiyi. K.: Vydavnycho-polihrafichnyy tsentr "Kyivivs'kyi universytet", 2005.
18. Toporov, Vladimir. Mif. Ritual. Simvol. Obraz: Issledovaniya v oblasti mifopoeticheskogo. Moskva: Progress-Kul'tura, 1995.
19. Ukrayins'ki symvoly. Uklad. M. Dmytrenko, L. Ivannykova, H. Lozko ta in. Za red. M. K. Dmytrenka. Kyiv: Narodoznavstvo, 1994.
20. Filosofs'kyi entsyklopedychnyy slovnyk. Hol. redkolehiyi V. Shynkaruk. – Kyiv: Abrys, 2002.
21. Kholodnaya, Marina. Psikhologiya intellekta. Paradoksy issledovaniya. Sankt-Peterburg: Piter, 2002.
22. Yung, Karl. Arkhetip i simvol. Per. s angl. A. V. Mantov. Sankt-Peterburg: Renesans, 1991.
23. Yung, Karl. Bozhestvennyy rebenok: analiticheskaya psikhologiya i vospitaniye. Moskva: Olimp, 1997.
24. Yung, Karl. Izbrannoye. Minsk : Popurri, 1988.
25. Yung, Karl. Podkhod k bessoznatel'nomu. U *Arkhetip i simvol*. Moskva: Renesans, 1991.
26. Yung, Karl. "Ob arkhetipakh kollektivnogo bessoznatel'nogo". *Voprosy filosofii*. 1(1988): 133–150.
27. Yatsenko Tamara. Problema piznannya indyvidual'noyi nepovtornosti arkhetypnoyi symboliky v konteksti psykhodynamichnoyi teorii. *Aktual'ni problemy psikhologiyi*, T. 1. Kyiv: Vyd. "A.S.K.", 2010.

УДК 81'255.4:[811.111:811.161.2

ИНДИВИДУАЛЬНИЙ СТИЛЬ АНАТОЛІЯ ОНИШКА (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕКЛАДІВ ПОЕЗІЙ Е. А. ПО)

Науменко О. В., аспірант, викладач

*Чорноморський національний університет імені Петра Могили
вул. 68 Десантників, 10, м. Миколаїв, Україна*

olga.naumenko@chdu.edu.ua

У статті розглядається категорія індивідуального стилю перекладача. Пояснюється різниця між поняттями "стиль перекладача" та "стиль перекладу". Визначаються домінантні параметри індивідуального стилю А.Онишка на матеріалі його українських перекладів віршів Е. А. По.

Ключові слова: стиль перекладача, стиль перекладу, фоностилістика.

ИНДИВИДУАЛЬНИЙ СТИЛЬ АНАТОЛИЯ ОНЫШКО (НА МАТЕРИАЛЕ ПЕРЕВОДОВ ПОЕЗИЙ Э. А. ПО)

Науменко О. В., аспирант, преподаватель

*Черноморский национальный университет имени Петра Могилы
ул. 68 Десантников, 10, г. Николаев, Украина*

В статье рассматривается категория индивидуального стиля переводчика. Объясняется разница между понятиями "стиль переводчика" и "стиль перевода". Определяются доминантные параметры индивидуального стиля А. Онышко на материале его украинских переводов стихотворений Э. А. По.

Ключевые слова: стиль переводчика, стиль перевода, фоностилистика.